

Klausimynų adaptavimo iššūkiai

Doc. dr. Eglė Butkevičienė

„Socialinių problemų stebėseną (SPS): Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas“. Projektą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. SIN-15/2010)

Klausimynų adaptavimas

- Visose socialinių mokslų kryptyse: psichologijoje, sociologijoje, politikos moksluose, edukologijoje ir kt.
- Neišvengiamas tarptautiniuose palyginamuosiuose tyrimuose:
  - Eurobarometras,
  - Europos socialinis tyrimas (ESS),
  - Pasaulio vertybių tyrimas (WVS),
  - Tarptautinė socialinio tyrimo programa (ISSP) ir kt.

Kodėl tai svarbu?

- Tarptautinių tyrimų duomenų palyginamumas
- Longitudiniai tyrimai ir jų palyginamumas;

Galimybė apibendrinti duomenis

Pagrindinis principas

- Svarbu, kad skirtingose šalyse atliekamų apklausų klausimai turėtų tą pačią reikšmę.
- Pagrindinis principas – “paklausk tą patį klausimą”.

Klausymynų adaptavimo kokybė

- Itin svarbus veiksnys yra vertėjo kompetencija (problemos atsiranda, kai vertėjas nėra matuojamo reiškinių ekspertas);
- *Turi būti ne tik gramatinis vertimas, bet ir indikatoriaus tinkamumo vertinimas*

Problemos...

- Skirtingos žodžio reikšmės...
- Neaiški prasmė... (būtinai paaiškinimas išnašose)
- Išsireiškimų vertimas...
- Netinkamas tam tikrai kultūrai/ šaliai klausimas...

Pavyzdžiai

- "Thinking about your health insurance coverage would you say you are... very well covered/ well covered / etc."
- ... Kai Lietuvoje valstybinis sveikatos draudimas...

- **Q21a. [[NEW: WEALTH1: D]] About how much money would be left if the home or apartment you and/or your immediate family live in was sold, and any debts on it, such as a mortgage or personal loan, would have been paid off? *Please give your best estimate. (Tick one box.)***
- ***Just debts I / we do not own a home***
- ***€ 1 - € 30.000***
- ***€ 30.000 - € 60.000***
- ***€ 60.000 - € 90.000***
- ***€ 90.000 - € 120.000***
- ***€ 120.000 - € 160.000***
- ***€ 160.000 - € 200.000***
- ***€ 200.000 - € 400.000***
- ***€ 400.000 - € 700.000***
- ***€ 700.000 - € 1.000.000***
- ***More than € 1.000.000 Can't choose***

- If you were to consider your life in general these days, how happy or unhappy would you say you are, on the whole? **PLEASE TICK ONE BOX**
- ***Completely happy***
- ***Very happy***
- ***Fairly happy***
- ***Neither happy nor unhappy***
- ***Fairly unhappy***
- ***Very unhappy***
- ***Completely unhappy***
- ***Can't choose***

- Is it fair or unfair that people with higher incomes can afford better **education for their children** than people with lower incomes?
- ***PLEASE TICK ONE BOX ONLY***
- ***Very fair***
- ***Somewhat fair***
- ***Neither fair nor unfair***
- ***Somewhat unfair***
- ***Very unfair***
- ***Can't choose***

Koks turi būti vertimas?

- Egzistuoja praktiškų įvairovė:
  - Vieno vertėjo tiesioginis vertimas (kelias kalbas žinantis žmogus išverčia klausimą);
  - Vieno vertėjo tiesioginis vertimas, po to atliekamas ekspertinis vertinimas;
  - Atgalinis vertimas (backward translation). Kai vertėjas ar jų grupė išverčia klausimą, o kitas vertėjas ar jų grupė tą klausimą išverčia “atgal” į originalo kalbą ir abi versijos tarpusavyje palyginamos
  - Komandinis vertimas (team approach). Kai du vertėjai nepriklausomai išverčia klausimą, po to jie sulyginami, aptariami ir apsisprendžiama dėl galutinio varianto).
  - Kiti metodai...

Kaip tai daryti?

- Brita Dorer siūlo naudoti TRAPD metoda.
  - **T**ranslation
  - **R**evue
  - **A**djudication (vertimo versijos pasirinkimas)
  - **P**retesting
  - **D**ocumentation.
- Čia akcentuojamas komandinis metodas.
- Šis būdas naudojamas adaptuojant ESS klausimynus.

Komandinis vertimas

- 2 nepriklausomi vertėjai, kurie verčia nederindami savo versijų, nesikonsultuodami tarpusavyje (vertėjas turi išmanyti apklausos sferos specifiką)
- 1 recenzentas, kuris išsako pastabas
- Bendra diskusija, kurios metu atrenkama geriausia versija ar suformuluojamas geriausias variantas iš pateiktų vertimų.

galutinė versija

Ačiū už dēmesj 😊